

## بررسی تأثیر مواجهه بالینی زود هنگام بر دیدگاه دانشجویان ترم دوم پزشکی نسبت به حرفه پزشکی

حبیبه احمدی پور<sup>۱\*</sup>، محمد جواد زاهدی<sup>۲</sup>، سید علی محمد عربزاده<sup>۳</sup>

۱. متخصص پزشکی اجتماعی، استادیار گروه پزشکی اجتماعی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ایران
۲. فوق تخصص گوارش، دانشیار گروه داخلی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ایران
۳. دکترای ویروس شناسی، دانشیار گروه میکروبیولوژی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ایران

• دریافت مقاله: ۹۰/۲/۱۸ • آخرین اصلاح مقاله: ۹۰/۵/۲۵ • پذیرش مقاله: ۹۰/۶/۲۰

**زمینه و هدف:** درحالی‌که قسمت اعظم دانش و مهارتی که در آینده مورد استفاده دانشجویان پزشکی قرار می‌گیرد در دوره آموزش بالینی کسب می‌شود، در بسیاری از نظامهای آموزشی دانشجویان بالاجبار تا مدت ۲ یا ۳ سال تحصیل در دوره علوم پایه از محیط آموزشی بالینی دور می‌باشند. روش کار: پژوهش حاضر به روش مداخله‌ای در نیمسال دوم ۸۹-۸۸ توسط دفتر توسعه آموزشی دانشکده پزشکی برگزار گردید. کلیه دانشجویان ورودی مهرماه ۱۳۸۸ از طریق سرشماری انتخاب شدند. نگرش دانشجویان نسبت به حرفه پزشکی با استفاده از یک پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت. روایی پرسشنامه توسط تعدادی از کارشناسان تایید و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۶۵ تعیین گردید. دوره مواجهه بالینی زود هنگام برای این دانشجویان ارائه شد. پرسشنامه با فاصله دو هفته پس از پایان دوره مجدداً توسط دانشجویان تکمیل گردید.

با استفاده از طیف لیکرت به هر یک از سوالات حیطه نگرش افراد امتیاز داده شد و میانگین هر یک از حیطه‌ها قبل و بعد از برگزاری دوره محاسبه و با استفاده از آزمون آماری t زوجی مقایسه شد.

**یافته‌ها:** از ۸۵ نفر دانشجوی پزشکی ورودی ۸۸ که در این دوره آموزشی شرکت کردند ۶۲ نفر پرسشنامه‌های قبل و بعد از برگزاری دوره را تکمیل کردند ۳۶ نفر (۵۸٪) دختر و ۲۶ نفر (۴۲٪) پسر بودند. میانگین و انحراف معیار سن و معدل نیمسال اول این دانشجویان به ترتیب ۱۹/۱۲ (۰/۷۳±) و ۱۶/۲۴ (۱/۱±) بود. تغییرات نمره نگرش دانشجویان نسبت به حرفه پزشکی قبل و بعد از برگزاری دوره از نظر آماری معنی دار نبود.

**نتیجه‌گیری:** هر چند مطالعه حاضر نتوانست تغییرات قابل ملاحظه‌ای در نگرش دانشجویان نسبت به حرفه پزشکی را پیدا نماید، اما نتایج سایر مطالعات گواهی این مطلب است که برگزاری این دوره باعث می‌شود تا دانشجویان به صورت کاربردی و با دیدی فراتر از تئوری محض، مطالب را فراگیرند.

**واژگان کلیدی:** مواجهه بالینی زود هنگام، دیدگاه، دانشجوی پزشکی

\* نویسنده مسؤول: دانشکده پزشکی، گروه پزشکی اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ایران

## مقدمه

امروزه آموزش پزشکی بدلیل نقش اساسی دانش‌آموختگان آن در تأمین سلامت جامعه از اهمیت کلیدی برخوردار بوده و از این رو توجه ویژه‌ای به ارتقاء کیفیت و بهینه‌سازی آن بر اساس تئوریهای مدرن یادگیری و دستاوردهای مطالعات گسترده مبذول می‌گردد(۱).

تغییرات زیادی که در سال‌های اخیر چه از نظر الگوی بیماری‌ها چه از نظر دموگرافیک و الگوی مرگ و میر و عوامل خطر تأثیرگذار بر جامعه و فرد و سلامت و اتفاق افتاده باعث شده است در وظایف پزشک و ارتباط او با بیمار و در نتیجه در نوع آموزش او تغییرات فراوانی داده شود. حرفه پزشکی به دلیل تماس مستقیم با مردم و سروکار داشتن با شاخص‌ترین و اساسی‌ترین نیازهای آنها یعنی سلامت، رعایت همه‌جانبه‌های اخلاقی و انسانی را می‌طلبد. این حرفه مجموعه‌ای از اقدامات، رفتارها و توجهاتی می‌باشد که در جهت حفظ منافع بیمار به عنوان فردی از کل جامعه که تحت تأثیر عوامل مختلف است بکارگرفته می‌شود، حرفه‌ای که بدون بهره‌مندی از احساس انسانی، همدردی و اعتماد لازم نمی‌توان آن را به ثمر رسانید. اعتماد و اطمینان به پزشک در قلب اکثریت مردم جای گرفته و در فرهنگ غنی این مرز و بوم، شغل پزشکی به عنوان حرفه‌ای مقدس مطرح بوده و نام پزشک با عنوان حکیم، چنان در هم آمیخته که این انتظار حرکت آفرین و تعهد موجود در صاحبان این شغل مقدس، آنان را موظف می‌سازد که علم و مهارت خود را با قابلیت و تبحر فراوان در جهت بهبود بیماران و حفظ تندرستی افراد سالم، به کار گیرند(۲).

درحالی‌که قسمت اعظم دانش و مهارتی که در آینده مورد استفاده دانشجویان پزشکی قرار می‌گیرد در دوره آموزش بالینی کسب می‌شود، در بسیاری از نظام‌های آموزشی دانشجویان بالاجبار تا مدت ۲ یا ۳ سال تحصیل در دوره علوم پایه از محیط آموزشی بالینی دور می‌باشند(۳،۴).

این شیوه آموزش در نظام آموزش پزشکی ایران هم جریان دارد و این امر می‌تواند دانشجو را از توجیه نسبت به آموزش

پزشکی و محیط حرفه‌ای واقعی او در آینده دور نگهدارد. در سال‌های اخیر در نظام‌های آموزشی پزشکی یک تمایل جهانی برای برخورد دانشجویان با آموزش‌های بالینی در همان سال‌های اول تحصیل به وجود آمده است. مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که مواجهه بالینی در سال‌های اول تحصیل تأثیر بسزایی در افزایش رضایت از تحصیل، نگرش مثبت به حرفه پزشکی و انگیزه بیشتر شغلی و تحصیلی دانشجویان پزشکی داشته است (۵-۸). این امر باعث رویکرد بسیاری از نظام‌های آموزشی به برگزاری دوره‌های مواجهه زودرس با محیط بالینی سال‌های قبل از دوره آموزش بالینی شده است(۹،۱۰).

این امر بخصوص در دانشگاه‌هایی که دوره پزشکی در آنها مبتنی بر یک دوره ۲ یا ۳ ساله آموزش علوم پایه است مورد توجه خاص قرار گرفته و باعث افزایش انگیزه و توجه دانشجویان به دوره علوم پایه نیز شده است(۱۱).

در مطالعه‌ای که توسط مک لین (Mc Lean) در سال ۲۰۰۴ انجام شد بعد از گذراندن دوره مواجهه بالینی مقدماتی دانشجویان معتقد بودند که آنها از نظر فیزیولوژیک برای این دوره آماده بوده و گذراندن این دوره سیر دوران تحصیل را برای آنها شفافتر ساخته و خواسته آنها جهت تحصیل در رشته پزشکی را تقویت نموده است(۱۲).

در یک مطالعه مداخله‌ای ۴۵ دانشجوی پزشکی سال‌های اول و دوم در یک برنامه آموزشی خاص و تحت نظر یک راهنما، در محیط بیمارستانی در قالب گردش در بخش، اطاق عمل، اورژانس و درمانگاه شرکت نموده و یک شب کشیک را هم به عنوان ناظر در بیمارستان و اورژانس گذراندند. اجرای این دوره تأثیر تماس زودرس با محیط بالینی را به عنوان محل درمان و محل آموزش به خوبی نشان داد. گرچه حجم نمونه مداخله انجام شده و شرایط آن امکان تعمیم همه‌جانبه را فراهم نمی‌آورد ولی به نظر می‌رسد اجرای این دوره به عنوان عامل انگیزش و جهت‌دهی به فراگیری دانشجو در طول دوره تحصیل و ایجاد آگاهی از فرایند حرفه، تأثیرات مثبتی را به جای گذاشته است(۵).

مطالعه کریمی و همکاران نشان داد که اجرای این دوره موجب افزایش انگیزه دانشجویان برای یادگیری و هدفمند شدن تلاش و فعالیت‌های آموزشی آنها و جهت‌گیری ذهن دانشجویان در رابطه با آینده شغلی آنها خواهد شد و نیز می‌تواند در ایجاد برقراری ارتباط بین محتوای تئوریک علوم پایه و شناخت سلامت، بیماری، بیمار، ارائه خدمات واقعی سلامت مؤثر واقع شود. نتیجه بدست آمده امکان تعمیم همه جانبه را فراهم نمی‌سازد و لازم است پس از پایان دوره مواجهه بالینی مقدماتی نگرش دانشجویان به حرفه و آموزش پزشکی مورد بررسی قرار گیرد (۱۳).

نتایج مطالعه کجوری و همکاران که با هدف بررسی میزان موفقیت برنامه تماس زودرس با بیمار جهت دانشجویان پزشکی سال اول در دانشکده پزشکی شیراز انجام شد، نشان داد که این برنامه از دید ۸۰ درصد فراگیران در ایجاد نگرش جدید مؤثر بوده و پیشنهاد گردید که با توجه به مفید بودن این دوره، برنامه‌های عملیاتی در سطح وزارتخانه و کلیه دانشگاه‌ها به منظور گنجانیدن برنامه تماس زودرس با بیمار در آموزش پزشکی عمومی ارائه گردد (۱۳). نتایج مطالعه لک و همکاران نشان داد که هرچند مواجهه زود هنگام بالینی رضایت دانشجویان را جلب نموده و تأثیر زیادی بر آگاهی و نگرش آنان نسبت به رشته پزشکی داشته است، اما دیدگاه متوسط آنان در خصوص لزوم تداوم برنامه مشخص می‌کند که هنوز اهمیت و ضرورت برنامه را در نیافته‌اند. با توجه به دیدگاه دانشجویان نسبت به زمان اجرای برنامه توصیه کرده بود برنامه در نیمسال دوم سال اول برگزار گردد (۱۳).

در مطالعه ای که توسط ایکا (Eika) در سال ۲۰۰۱ صورت گرفت، دانشجویان با نحوه ارتباط پزشک و بیمار، اخلاق پزشکی و مراقبتهای بیمارستانی آشنا شدند و نتایج نشان داد که اجرای این دوره برای آنها عملی بوده و به‌خوبی توسط آنها درک می‌شود (۱۴).

در این دوره دانشجویان با حضور از ترم دوم در محیط‌های بالینی با فضای طبابت بالینی، بیماران و مشکلات آنها و نحوه

برخورد پزشکان با این مشکلات آشنا می‌شوند. در این دوره مباحث آشنایی با محیط طبابت بستری، آشنایی با محیط طبابت سرپایی، آشنایی با خدمات تشخیصی و درمانی آشنایی با مشکلات اجتماعی و اقتصادی بیماران مورد نظر قرار می‌گیرد. آموزش در قالب بحث‌های هدفمند در جایگاه‌های مختلف ارائه خدمات بالینی می‌باشد. بهتر است اساتیدی که این بحث‌ها را اداره می‌نمایند از میان اساتید با سابقه و مسلط بر اخلاق حرفه‌ای انتخاب شوند. هدف از این دوره، آشنایی زودرس دانشجویان با محیط بالینی و تماس با بیمار قبل از شروع دوره بالینی است. آنها همچنین با وظایف و نقش آینده خود به عنوان یک پزشک در حیطه طبابت آشنا خواهند شد. در این دوره از دانشجو انتظار تشخیص و یا درمان بیماری نمی‌رود، بلکه وظیفه دانشجو شنیدن صحبت‌های بیمار، درک مشکل او، توصیف آن و درک و اجرای اصول برقراری ارتباط با بیمار است. بهتر است درکنار بیماران، با افراد سالم نیز ارتباط برقرار شود تا دانشجو با مفهوم سلامتی در کنار بیماری در قالب زندگی حقیقی آشنا شود. بیان مشکلات از طرف بیماران یا به عبارتی درک آنها از بیماری با آنچه دانشجویان از کتاب‌های درسی و با دید آسیب شناسی فرا می‌گیرند بسیار متفاوت است. این دوره به دانشجویان کمک می‌کند در سال‌های اول آموزش پزشکی، این دید را پیدا کنند که همزمان با مطالعه متون پایه علمی، مشکلات مطرح شده از طرف بیماران را نیز در ذهن داشته باشند و به صورت کاربردی و با دیدی فراتر از تئوری محض، مطالب را فرا گیرند. همچنین به بیمار به عنوان یک فرد دارای احساس و فکر که رضایت و اعتماد او قبل از مصاحبه باید جلب شود، نگاه کنند (۲). هدف این مطالعه بررسی اثر یک دوره آشنایی و مشاهده صرف محیط بالینی در سال اول تحصیل در رشته پزشکی بر دیدگاه دانشجویان نسبت به حرفه پزشکی بود.

## روش کار

پژوهش حاضر یک مطالعه پایلوت بود که به روش مداخله‌ای ای در نیمسال دوم ۸۹-۸۸ توسط دفتر توسعه آموزشی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی برگزار گردید. کلیه دانشجویان ورودی مهرماه ۱۳۸۸ از طریق سرشماری انتخاب شدند.

دوره ای تحت عنوان "مواجهه بالینی مقدماتی" بصورت یک درس ۰/۵ واحدی و بصورت عملی در نیمسال دوم ۸۹-۸۸ برای این دانشجویان ارائه شد. در ابتدای دوره کلیه دانشجویان مذکور در یک جلسه توجیهی حضور یافته و اهداف برگزاری دوره برای آنها تشریح شد.

نگرش دانشجویان نسبت به حرفه پزشکی با استفاده از یک پرسشنامه محقق ساخته که روایی آن مورد تأیید و پایایی آن در پایان به روش آلفای کرونباخ تعیین شد، مورد بررسی قرار گرفت.

پرسشنامه مذکور دارای دو بخش بود که بخش اول آن حاوی اطلاعات دموگرافیک دانشجو شامل: سن، جنس، وضعیت تأهل، معدل نیمسال اول و شغل والدین و همچنین کد پرسشنامه بود. قسمت دوم شامل ۱۶ سوال در حیطه نگرش دانشجو در خصوص حرفه پزشکی بود. به دانشجویان توضیح داده شد که در پاسخگویی به سوالات پرسشنامه آزاد می‌باشند. پرسشنامه بدون نام خانوادگی تکمیل شد. فقط از یک کد استفاده شد تا بتوان از طریق آن آنالیز قبل و بعد انجام گیرد و از دانشجویان خواسته شد که این کد را به‌خاطر بسپارند. پرسشنامه در کمال رازداری و دور از دید محقق تکمیل گردید. در مورد محرمانه بودن پرسشنامه و استفاده از آن فقط در جهت اهداف تحقیق به دانشجویان اطمینان داده شد.

سپس دانشجویان به گروه‌های ۱۰ نفره تقسیم و برای هر گروه یک راهنما تعیین شد. کل دوره شامل ۴ جلسه ۳-۲ ساعته و شامل مطالب ذیل بود:

جلسه اول: آشنایی با بیمارستان و بخش‌های مختلف آن، آشنایی با افراد مسوول در بیمارستان و شرح وظایف آنها

جلسه دوم: آشنایی نحوه برقراری ارتباط با بیمار، آشنایی با بخش‌های مختلف پرونده بیمار و نحوه تنظیم آن  
جلسه سوم: آشنایی با بخش‌های پاراکلینیک: آزمایشگاه و رادیولوژی  
جلسه چهارم: نقش‌های حرفه ای پزشکان و نقش پزشکان به عنوان ارائه کننده خدمات بالینی: ارائه نظرات و تجربیات دانشجویان

با فاصله دو هفته پس از پایان دوره پرسشنامه نگرش سنجی که حاوی ۱۹ سوال (۱۶ سوال مشترک با مرحله اول و ۳ سوال اضافی) بود، مجدداً توسط دانشجویان تکمیل گردید.

نتایج مطالعه با استفاده از نرم افزار آماری SPSS.V.15 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. با استفاده از طیف لیکرت به هر یک از سوالات حیطه نگرش افراد امتیاز داده شد (۰=کاملاً مخالفم، ۴=کاملاً موافقم). میانگین هر یک از حیطه ها در ابتدا و پایان دوره محاسبه و با استفاده از آزمون آماری t زوجی مقایسه شد.

## یافته‌ها

از ۸۵ نفر دانشجوی پزشکی ورودی ۸۸ که در این دوره آموزشی شرکت کردند ۶۲ نفر پرسشنامه های قبل و بعد از برگزاری دوره را تکمیل کردند (Response rate=73%). پایایی پرسشنامه در پایان با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۶۵ تعیین شد.

۳۶ نفر (۵۸٪) دختر و ۲۶ نفر (۴۲٪) پسر، ۵۹ نفر (۹۵٪) مجرد و ۳ نفر (۵٪) متأهل بودند. میانگین و انحراف معیار سن و معدل نیمسال اول این دانشجویان به ترتیب ۱۹/۱۲ (±۰/۷۳) و ۱۶/۲۴ (±۱/۱) بود. ۲۲ نفر (۳۵٪) از دانشجویان اظهار داشتند که یکی از فامیل‌های درجه یک آنها در حرفه پزشکی شاغل است.

توزیع نمرات نگرش دانشجویان بر اساس آزمون کولموگراف - اسمیرنوف قبل و بعد از برگزاری دوره نرمال بود و توسط آزمون Paired t test مورد مقایسه قرار گرفت.

### بحث و نتیجه گیری

مواجهه بالینی در سال‌های اول تحصیل تأثیر بسزایی در افزایش رضایت از تحصیل، نگرش مثبت به حرفه پزشکی و انگیزه بیشتر شغلی و تحصیلی دانشجویان پزشکی داشته است (۵-۸). مطالعه حاضر نیز نشان داد که دانشجویان مقطع علوم پایه از حضور در محیط‌های بالینی و آشنایی با بیمارستان و بخش‌های آن احساس رضایت داشتند. به گونه ای که پس از پایان این دوره اکثر دانشجویان خواستار برگزاری دوره‌های مواجهه بالینی در سطوح بالاتر بودند.

مطالعه کجوری و همکاران نشان داد که ۱۰۰٪ دانشجویان کیفیت ارائه مباحث را خوب تلقی کرده و از مدیریت برنامه رضایت کامل داشتند. در این مطالعه پیشنهاد گردید که با توجه به مفید بودن این دوره، برنامه جامع عملیاتی در سطح وزارتخانه و کلیه دانشگاه‌ها به منظور گنجاندن برنامه تماس زودرس با بیمار در آموزش پزشکی عمومی ارائه گردد (۱۳).

مطالعه لک و همکاران نشان داد که نگرش دانشجویان در خصوص رضایت از برنامه مواجهه زودهنگام بالینی ۸۲٪، زمان اجرای برنامه ۶۶٪، لزوم تداوم برنامه ۵۴٪ و تأثیر برنامه بر شناخت و نگرش آنان ۷۷٪ بود. با توجه به دیدگاه دانشجویان نسبت به زمان اجرای برنامه توصیه کرده بود برنامه در نیمسال دوم سال اول برگزار گردد (۱۳).

مطالعه کریمی و همکاران نشان داد که پس از اجرای برنامه مواجهه بالینی زودرس ۹۵/۵ درصد دانشجویان این دوره را مفید دانستند. ۸۳/۳٪ معتقد بودند که این دوره باعث شد در آینده از تحصیل در رشته پزشکی لذت ببرند (۱۳).

با وجود اینکه مطالعه حاضر (شاید بدلیل کم بودن حجم نمونه) نتوانست تغییرات معنی‌دار از نظر آماری در نگرش دانشجویان نسبت به حرفه پزشکی را بدست آورد، اما مطالعات دیگر گواه ایجاد تغییراتی در این زمینه هستند.

در مطالعه ادیبی و همکاران نمرات نگرش دانشجویان نسبت به حرفه پزشکی در پایان دوره مواجهه بالینی ۱۲ درصد کاهش

جدول شماره یک میانگین نمره نگرش دانشجویان به تفکیک مرحله و جنس را نشان می‌دهد.

در آزمون مقایسه دو میانگین مستقل، بین میانگین نمرات نگرش در دانشجویانی که افراد خانواده آنها در حرفه پزشکی شاغل بودند با دانشجویانی که افراد خانواده آنها در حرفه پزشکی شاغل نبودند، قبل و بعد از برگزاری دوره تفاوت معنی‌دار از نظر آماری مشاهده نشد (به ترتیب:  $P > 0/50$  و  $P > 0/52$ ).

در آزمون پیرسون بین میانگین نمرات نگرش دانشجویان با میانگین معدل نیمسال اول آنها در دو مرحله ارتباط معنی‌دار از نظر آماری مشاهده نشد (به ترتیب:  $r = 0.08$ ,  $P > 0/07$  و  $r = 0.08$ ,  $P = 0/07$ ).

۸۱/۵ درصد دانشجویان با این جمله که این دوره باعث شد که حس کنم باید بیشتر درس بخوانم موافق یا کاملاً موافق بودند. فقط ۲۸ درصد دانشجویان موافق یا کاملاً موافق بودند که آشنایی دانشجویان با محیط طبابت بالینی بعد از سال اول انجام شود. در خصوص این موضوع ۴۲ درصد هم نظری نداشتند. ۳۶ درصد دانشجویان موافق یا کاملاً موافق بودند که محیط بالینی متفاوت از چیزی بود که قبلاً فکر می‌کردند. ۵۸ درصد دانشجویان کاملاً موافق و ۳۰ درصد موافق بودند اگر بار دیگر حرفه خود را انتخاب کنند مجدداً پزشکی را انتخاب خواهند کرد.

جدول ۱: میانگین نمره نگرش دانشجویان به تفکیک مرحله و جنس

نمره نگرش		مرحله اول	مرحله دوم	P-value
دانشجویان	میانگین	۲/۶۴	۲/۶۷	۰/۶۳
مونث	انحراف معیار	۰/۳۹	۰/۳۱	
دانشجویان	میانگین	۲/۶۵	۲/۶۱	۰/۹۵
مذکر	انحراف معیار	۰/۳۹	۰/۲۳	
	P-value	۰/۹۲	۰/۴۸	

باتوجه به اینکه اکثر آنها هم اظهار داشتند که آشنایی دانشجویان با محیط طبابت بالینی در سال اول پزشکی ضروری می باشد. بعد از برگزاری دوره اکثر دانشجویان بیان کرده بودند اگر بار دیگر حرفه خود را انتخاب کنند مجدداً پزشکی را انتخاب خواهند کرد. پس ضروری بنظر می رسد که سیستم‌های آموزشی ما بدنبال پیدا کردن عللی باشند که در طی دوره سبب کاهش انگیزه دانشجویان و حتی ایجاد احساس پشیمانی از انتخاب این رشته می شوند.

طولانی بودن رشته پزشکی و مشکلات ذاتی آن عامل کاهش انگیزه و افت تحصیلی دانشجویان است. برنامه آموزش پزشکی که دانشجویان تا پایان دوره علوم پایه با محیط بالینی هیچ ارتباطی ندارند مزید علت شده و آمادگی ذهنی و روانی آنان را به تأخیر می اندازد. هر چند مطالعه حاضر (شاید بدلیل کم بودن حجم نمونه) نتوانست تغییرات قابل ملاحظه ای در نگرش دانشجویان نسبت به حرفه پزشکی را پیدا نماید، اما مطالعات دیگر گواه این مطلب هستند که برگزاری این دوره باعث می شود تا دانشجویان به صورت کاربردی و با دیدی فراتر از تئوری محض، مطالب را فرا گرفته و در سالهای اول آموزش پزشکی، این دید را پیدا کنند که همزمان با مطالعه متون پایه علمی، مشکلات مطرح شده از طرف بیماران را نیز در ذهن داشته باشند.

## References:

1. Mahmoudi M, Vahydshahy K, Ahangari M, Ranjbar M, Shirzad S. Early clinical exposure for medical students in basic sciences phase. Tehran: parvaneh danesh; 2007: [In persian].
2. Yazdani S, Hosseini F., Homayoun Zand R. General medical educational reform program, phase of Sciences, Principles and approaches. Tehran: 137; 2001: 313-314 [In persian].
3. Johanson AK, Scott CS. Relationship between early clinical exposure and first year students' attitudes toward medical education. Academic Medicine. 1998;73(4): 430-432.

یافت. در این مطالعه نمره نگرش گروه دختران نسبت به حرفه پزشکی در مقایسه با پسران کاهش بیشتری نشان داد (۵).

مطالعه کریمی و همکاران نشان داد پس از اجرای این دوره نمره نگرش نسبت به آموزش پزشکی ۱/۵ درصد و نسبت به حرفه پزشکی افزایش پیدا کرد، اما این افزایش از نظر آماری معنی دار نبود (۱۳).

احتمالاً حضور یک فامیل درجه یک شاغل در حرفه پزشکی می تواند بر نگرش دانشجویان نسبت به حرفه پزشکی تأثیر داشته باشد، این موضوع در مطالعه حاضر مورد بررسی قرار گرفت. اما بین میانگین نمرات نگرش در دانشجویانی که افراد خانواده آنها در حرفه پزشکی شاغل بودند با دانشجویانی که افراد خانواده آنها در حرفه پزشکی شاغل نبودند، قبل و بعد از برگزاری دوره تفاوت معنی دار از نظر آماری مشاهده نشد.

مطالعه حاضر نشان داد که اکثر دانشجویان معتقدند که این دوره باعث شد که حس کنند باید بیشتر درس بخوانند. پس احتمالاً اجرای این دوره می تواند موجب افزایش انگیزه دانشجویان برای یادگیری، هدفمند شدن فعالیت‌های آموزشی آنها و برقراری ارتباط بین محتوای تئوریک علوم پایه و شناخت سلامت، بیماری شود.

اکثر دانشجویان بیان کرده بودند که محیط بالینی متفاوت از چیزی بود که قبلاً فکر می کردند. شاید حضور در محیط‌های بالینی در سال‌های اول تحصیل در دوره پزشکی بتواند سبب جهت‌گیری ذهن دانشجویان در رابطه با آینده شغلی آنها شود

4. Leserman j. Changes in the professional orientation of medical students: a follow up study. Journal of Medical Education 1980; 55(5): 415-22.
5. Johnson AK, Scott CS. Relationship between early clinical exposure and first-year students' attitudes toward medical education. Academic Medicine. 1998;73(4):430-2.
6. Lam TP, Irwin M. Early introduction of clinical skills teaching in a medical curriculum—factors affecting students' learning. Medical Education. 2002; 36(3): 233-40.
7. Rooks L, Watson R. A primary care preceptorship first-year medical students

- coordinated by an Area Health Education Center program: a six-year review. *Academic Medicine*. 2001;76(5):489-92.
8. Shirzad H, Moezzi M, Khadivi , Sadeghi B, Madhkhan A . Effect of early clinical exposure on attitude and performance of first year medical students, *Journal of Shahrekord Universit Of Medical Sciences*,2011;13(1):69-79.
  9. Weeks WB, Robinson JL. Using early clinical experiments to integrate quality improvement learning into medical education. *Academic Medicine* 2000;75(1):81-4.
  10. Wilkson T, Gower S. The earlier the better: the effect of early community contact on the attitudes of medical students to older people. *Medical Education* 2002;36(6): 540-542.
  11. Cavenagh P, Dewberry C, Jones P. Becoming professional: when and how does it start? A comperative study of first-year medical and law student in the UK. *Medical Education*. 2000;34(11): 897-902.
  12. McLean M. Sometimes we do get it right! Early clinical contact is a rewarding experience. *Education for Health: Change in Learning & Practice*, (Abingdon). 2004 Mar;17(1):42-52.
  13. Adibi I. Abedi Z. Memarzadeh M. Adibi P. Early Clinical Encounter: Report of an Intervention. *Iranian Journal of Medical Education*. 2002;1(5):5-12. [In persian].
  14. Kojuri J, Kadivar M, Sagheb M, et all. Assessment of success of the early exposure to patient program in first – year medical students, Shiraz. Abstracts of the tenth national congress on medical education. 2009; 125, 306, 325; [In persian].
  15. Eika B. Mølgaard H. Sonne O. Jørgensen JO. Early clinical exposure--an instant success. The new medical curriculum at the University of Aarhus]. *Ugeskr Laeger*. 2001;163(26):3626-9.

## The Effect of Early Clinical Exposure on the Second-semester Medical Students' Attitude toward Medical Profession

*Habibeh Ahmadipour<sup>1\*</sup>, Mohammad Javad Zahedi<sup>2</sup>, Seyed Ali Mohammad Arabzadeh<sup>3</sup>*

*1. Specialist in Community & Preventive Medicine, Assistan professor of Community & Preventive Medicin Dept., Medical School, Kerman University of Medical sciences, Iran.*

*2. Specialist in Internal Medicine, Associate professor of Internal Medicine Dept., Medical School, Kerman University of Medical sciences, Iran.*

*3. Ph.D. in Virology, Associate professor of Virology Dept., Medical School, Kerman University of Medical sciences, Iran.*

• Received: 8 May, 2011

• Received Corrected Version: 16 Aug, 2011

• Accepted: 11 Sept, 2011

**Background & Objectives:** Even so much of the knowledge and skills of medical students is aquired during clinical course, in many educational systems, students are kept away from clinical setting during their first academic years.

**Methods:** This study was an interventional study carried out by Educational Development Office in the school of Medicine in 2009. All Second semester students were selected through census method. Students' attitudes towards medical profession were evaluated using a questionnaire. The validity of the questionnaire confirmed by a number of experts and its reliability was determined using Cronbach's Alpha 0.65. Early clinical exposure course was held for subjects and within two weeks after the course, they were asked to complete the questionnaire again. Each question was rated using Likert scale and mean scores of each student before and after the intervention were calculated and compared by using paired t-test.

**Results:** From 85 students, 62 ones completed the questionnaire before and after the course. From all 36 ones (58 %) were female and 26 ones (42 %) were male. Mean age of students was 19.12( $\pm$  0.73) years and their mean average of the first semester was 16.24( $\pm$  1.1). There was no significant difference between the students' attitude toward medical profession before and after the course.

**Conclusion:** Although the present study couldn't detect significant change in students' attitude toward medical profession, the results of other studies show that early clinical exposure provides an opportunity for the students to learn subjects practically and beyond mere theory.

**Key Words:** Early Clinical Exposure, Attitude, Medical Students

\*Correspondence: Community & Preventive Medicine Dept., Medical School Kerman University of Medical sciences, Iran.

• Tel: 0341-3221660

• Fax: 0341-3221671

• Email: habibehahmadipour@gmail.com